INHOUD

PROLOOG 9

DEEL EEN

I Een onnozel jong ding 19
II Blind date 28
III Een ijzeren bed 40
IV Op de Cuyp 48
V Oesters eten 54
VI Veranderd lichaam 70

DEEL TWEE

I Verpropte bankbiljetten 79
II Een gewoon leven 89
III Uitdijende tijd 103
IV Minder alleen 112
V Een Afrikaan gehad 121
VI Twee paarden 134
VII Onbereikbaar 145
VIII Betrapt bij liefdeslunch 161
IX Daarna at zij een kroketje 176

DEEL DRIE

I Jelmer 189
II Een bos rabarber 200
III Op de Fluessen 217

DEEL VIER

I Een foto 239
II Oude vrienden 255
III Weerzien met Hokwerda 273
IV Een hoopje natte kleren 293
V Bedrog 313
VI Rotsblokken fotograferen 334
VII Vanmiddag nog 353
VIII Verstoten 370

DEEL VIJF

I In het riet 395
II In de buitenste duisternis 421

PROLOOG

Die avond wierp Hokwerda keer op keer zijn dochtertje over de rietkraag in de Ee. Hij pakte haar bij een pols en een enkel, tilde haar tengere lijfje op, zwaaide het heen en weer tot het voldoende vaart had en slingerde het weg over de rietpluimen. Ruggelings, met een half angstig, half verrukt gezicht, vloog het meisje het water tegemoet. Op het hoogste punt van haar vlucht leek ze een ondeelbaar ogenblik stil te hangen in de lucht, dan viel ze, met een kreet, verdween uit het zicht en plonsde in het water.

Het was een stille zomeravond, en na die plons leek de stilte nog dieper. Het water van de Ee kabbelde. De bomen op het erf wierpen lange schaduwen. In de weilanden klonk het loeien van vee, van ver kwam het dof en regelmatig bonken van een machine waarmee gemaaid gras werd gekeerd. In de bomen voerden kauwtjes hun gesprek.

Na zijn worp liep Hokwerda langs het manshoge riet naar het steigertje en daar zag hij haar aankomen: het hoofdje angstvallig geheven, zwemmend met haastige slagen, kikkervlug. Van zijn twee dochters was deze zijn oogappel. Ja, die kleine is mijn oogappel, zei hij weleens tegen deze of gene, en bij het woord 'oogappel' schoot hij vol. Hij probeerde het woord te vermijden, omdat het te veel emotie opriep, iets dat hem overweldigde. Maar soms *moest* hij het zeggen: oogappel, mijn oogappel, en dan schoot hij vol. Ook nu was ze het, terwijl ze naar hem toe kwam zwemmen in het avondlicht. Al van ver kon hij haar hijgen horen. Bij het steigertje gekomen begon ze te watertrappen, haar woelende benen zichtbaar in het water.

Het meisje keek op naar haar vader en probeerde zijn bepleisterde rechterhand niet te zien.

Die ochtend was ze vroeg opgestaan, zoals ze wel vaker deed. Halverwege de trap was ze verschrikt blijven staan. Op de muur van de gang zaten vegen, roodbruine vegen, alsof iemand daar met zijn hand steun had gezocht, een vuile hand, en was weggegleden. Terwijl ze ernaar staarde, herinnerde ze zich hoe ze die nacht wakker was geworden van lawaai en met opgeheven hoofd had liggen luisteren. Ze liep door de gang naar de keuken. In de achterdeur was een ruitje gebroken, het glas lag op de vloer.

Eenmaal buiten, in het bedauwde gras, achtervolgde het haar. Over het hellend grasveld liep ze naar het water. Het riet bewoog nog niet. Wel hoorde ze de vogels die zich erin verborgen hielden – onder elkaar waren ze, druk bezig. Maar het riet stond nog roerloos. Van het ene op het andere ogenblik kon er wind zijn en begon plotseling dat slissen van de riethalmen. Een enkele keer maakte ze het mee: dat er plotseling wind was.

Ze ging naar de moestuin. De glazen klep van de bak, waarin komkommers groeiden, stond op een kier. Ze stak haar hand erin: onder het glas was het warmer. Ze liep naar de rabarber om in de oksels van de grote bladeren de blinkende waterpoeltjes te zien. In het ene blad had zich meer vocht verzameld dan in het andere. Afzonderlijke dauwdruppels op het blad waren rond of bijna rond. Ze gaf ze een duwtje met een vingertop om ze naar beneden te laten rollen, in het blinkend poeltje. Gewoonlijk ging ze ook het schuurtje met gereedschap binnen, alleen maar om te ruiken: die bedompte lucht waarin ze de geur van gedroogde aarde kon onderscheiden, de geur van haar vaders ribjasje, van benzine en die van de leren bandjes op zijn klompen. Die ochtend meed ze het schuurtje. Ze liep de weg op die langs het water voerde. Maar zelfs bij de paarden, de paarden die langzaam naar haar toe kwamen door het weiland, achtervolgde het haar, dreigde het in haar rug.

Toen ze die middag uit school kwam, rook het huis naar verf: de muur van de gang was gewit.

Watertrappend, trappend in dat lege diepe water, keek het meisje naar hem op in afwachting van zijn handreiking. Ze hijgde. De avondzon lag op haar gezicht. Er hingen slierten haar voor haar

ogen, die ze niet weg durfde vegen. Hokwerda wachtte. Ze had de ogen van haar moeder. Die grote, licht puilende ogen waar hij week van werd.

'Wie it heech, heit?'*

Ze spraken Fries met elkaar, ook al had zijn vrouw het liever niet.

'Ja, it wie heech, famke, mar it kin noch heger.'**

Eindelijk stak hij zijn hand naar haar uit, zijn bepleisterde rechterhand, die ze na een lichte aarzeling met beide handen vastgreep. Hokwerda omklemde een van haar polsen – ze moest zich goed vasthouden – en hees haar met een zwaai op het steigertje. Hij wilde zijn dochter sterk maken. Water droop uit haar badpak. Zijn magere sprinkhaan was ze, die maar niet groeien wilde. Waarom toch? Bijna acht was ze nu, en men schatte haar op zes. Waarom bleef zij klein, terwijl die ander groeide en gedijde? Ze keek naar hem op, verlegen. Om zich een houding te geven veegde ze met snelle gebaren het haar uit haar gezicht. Ze trilde over al haar ledematen. Al zeven, acht keer had hij haar over de rietkraag geslingerd. Die smak in het water deed haar pijn.

'Nu maar even uitrusten, famke?'

Het klonk plagend. Hij zag dat ze zich vermande, klein als ze was. Nee, ze hoefde niet uit te rusten. Drie keer diep ademhalen, zei ze (zoals hij haar geleerd had te zeggen), en begon drie keer diep adem te halen, terwijl achter hen een roeiboot met ronkende buitenboordmotor voorbijschoof – Hokwerda keek half om, groetend met een stugge hoofdbeweging – en zijn hekgolf over het brede water trok, die het riet deed schudden en buigen. Toen had ze drie keer diep ademgehaald en rende weg naar 'de plek', de plek waar ze hun kunstje deden. Zoals ze rende. Hokwerda adoreerde haar. Ze was zo licht, ze bewoog zich zo licht en gemakkelijk. Het leven had nog niets van zijn zwaarte in haar achtergelaten, zwaarte die hij zelf begon te voelen. Niets woog nog in haar. Vederlicht was ze, werkelijk vederlicht, en steeds weer vol goede moed.

Maar toen hij bij haar was gekomen, in de schaduw van twee hoge

* Was het hoog, pappa?

** Ja, het was hoog, meid, maar het kan nog hoger.

iepen, kwam dat onbedwingbare weer in hem op, en het werd sterker toen hij haar dunne pols, haar tengere enkel in zijn handen voelde. Fijnknijpen, hij kon ze zo fijnknijpen. Hij lachte naar haar. Ze gingen hun kunstje weer doen. De slingerbeweging werd ingezet. Haar aanvankelijk verkrampte lijfje ontspande zich: ze gaf zich over. Ze liet haar hoofd met de lange haren hangen, ze slaakte kreten en keek onderwijl nog om zich heen, gefascineerd door het beeld van die wereld op zijn kop, waarin haar vader het onwrikbaar middelpunt was. Hokwerda versnelde de beweging, riep haar iets toe, plagend, en liet haar toen los. In een sparteling van armen en benen vloog ze over de rietpluimen, omhoog, leek even stil te hangen, viel dan en was weg. Maar half hoorde Hokwerda de slordige plons waarmee ze in het water viel. Zijn hoofd bonkte, pijnlijk, zo pijnlijk dat het leek of zijn schedel kraakte. Er trok een waas voor zijn ogen.

Lopend langs het riet, haastig toch – hij hoorde haar niet zwemmen – keek hij naar het lage en langgerekte huis, de twee dagloners-woningen, uit de negentiende eeuw nog, die hij had gekocht en uitgebroken. Het was of er een grote onheilswolk om zijn huis en erf hing, ondanks de vredigheid van de avond, of hijzelf door onheil omgeven was, of het *uit* hem walmde. Het kon hem niet meer schelen. Het deed hem zelfs goed dat het onbedwingbare in hem losbrak. Als er iets moest gebeuren, dan moest het nu maar gebeuren.

De achterdeur van het huis werd opengeworpen.

'Hou je er nu mee op! Gek!'

Hokwerda negeerde zijn vrouw. Ze verdween weer in huis, maar liet de deur openstaan.

Op het steigertje wachtte hij op zijn dochter. Dertig, veertig meter moest ze elke keer zwemmend afleggen, vanwege een bocht die het water hier maakte. In het verderop gelegen dorp reed een auto over de brug, de planken ratelden onder zijn banden. Toen werd het weer stil. Hij kon het hijgen van zijn dochter nu horen. Ze hield haar ogen strak op hem gericht. Hij wist dat hij naar haar moest kijken om haar moed te geven: ze was moe, uitgeput haast, het kostte haar steeds meer moeite om de oever te bereiken. Maar Hokwerda keek niet naar haar. Zijn blik gleed omlaag naar zijn als altijd brandschone

roeiboot, geen grasprietje lag er op de geboende vlonders, en naar de buitenboordmotor, de oude Johnson die hij weer aan de praat had gekregen, naar de riemen, de bun, de hengels, de lange staken voor zijn fuiken. Niemand duldde hij in zijn boot. Alleen die kleine nam hij weleens mee, en soms ook zijn andere dochter, om niet oneerlijk te lijken. Maar het liefst voer hij alleen in zijn boot.

Daar was ze weer, hijgend, watertrappend, met die slierten haar in haar gezicht die ze niet weg durfde vegen. Hokwerda wachtte. Weer wachtte hij met zijn handreiking. Met zijn klomp kon hij dat kopje zo onder water duwen, onder water houden tot ze daar levenloos dreef. Nu was ze nog zijn dochter, van hém. Als zijn vrouw haar dreigement ten uitvoer bracht, was hij haar kwijt, voorgoed. Dat kopje onderduwen. Als hij haar verzopen had, onder het steigertje dreef ze dan, moest hij die andere twee verzuipen, met elke hand hield hij er een onder water, en ten slotte moest hij zichzelf erin smijten, met een steen, met de motor aan zijn voet gebonden.

Het angstzweet brak hem uit.

'Was dit de hoogste, heit?'

Hokwerda boog zich diep, dieper dan noodzakelijk was, tilde haar met beide handen uit het water en nam haar in dezelfde beweging op zijn arm, druipend en wel. Het meisje snakte naar adem. Haar hart hamerde tegen de zachte ribbenkast, zo hard dat hij het voelde tegen zijn eigen borst. Ze klappertandde, ook al probeerde ze dat te bedwingen.

'Is het nou afgelopen!' hoorde hij achter zich schreeuwen. 'Is het nou eindelijk afgelopen!'

De stem van zijn vrouw schalde over het water, en hij haatte die stem. Hij gaf geen antwoord. Twee kauwtjes vlogen krassend op uit de iepen. Hokwerda drukte zijn kind tegen zich aan. Het koele water, dat zijn hemd doordrenkte, friste hem op. Hij fluisterde tegen haar en probeerde haar aan te kijken. Maar ze wilde hem niet in de ogen zien. In haar lichaam kwam weerstand op.

'Nu wil je zeker wel ophouden, famke?'

Zijn stem klonk zacht, verleidelijk. Zijn stem klonk niet goed. Het meisje voelde het. Ze keek omlaag, naar zijn grote handen, het zwar-

te vuil van de garage zat nog onder zijn nagels (dat hoorde niet), naar zijn klompen, naar het water dat dof tegen de flanken van de roeiboot klotste. Ze was duizelig. Ze rook de sterke geur van haar vader. Ze wilde bij hem zijn.

'Ophouden dan maar?'

Ze schudde haar hoofd. 'Ik kan nog wel een keer.'

Het klonk alsof ze zich opofferde. Aan haar vaders hand liep ze terug naar de plek achter het riet. De schaduw onder de iepen deed haar huiveren en door het ruisen van de bomen voelde ze zich plotseling alleen. Ze trapte op een steentje en deed zich pijn. Het onzichtbare water boezemde haar angst in: steeds als ze opdook voelde ze zich zo nietig in de brede vaart.

Hokwerda tilde haar op. Hij kon het niet bedwingen. Hij voelde dat er iets misging, helemaal misging, maar kon er niets tegen doen. Hij hoorde de kauwtjes krassen.

Nog eens vloog ze door de lucht, met ingehouden buik, niet langer trots op wat ze durfde, afwezig haast. Ze smakte op het water. Een scheurend geluid trok langs haar oorschelpen. Toen was het stil en vredig om haar heen. Haar haren waaierden uit, dat voelde ze nog en het deed haar plezier. Met schuine bundels viel het licht in het water, en in die bundels dwarrelde het. Ze deed niets meer en zonk weg. Met haar hiel en toen haar dij landde ze op de fluweelzachte modder, die opwolkte. Het water vertroebelde. Ze keek omhoog naar waar het lichter was. Niets kon haar nu nog gebeuren.

Toen ze het geluid van een motor hoorde, begon het meisje weer te bewegen, trappend, en steeg naar de oppervlakte. Toen ze het vlies doorbrak en vanuit de stilte in het lawaai van de avond kwam, lag er een boot naast haar, donker, en werd ze opgetild. Heel ver weg was hij, haar vader. Hoe lang? Opeens voelde ze hem weer: zijn warme lichaam, zijn sterke nek, zijn borst, zijn handen op haar rug, vooral zijn warmte voelde ze, zijn warme lijf. Nu was ze bij hem. Ze liet zich weer wegzinken, haar kin op zijn schouder, terwijl er nog water uit haar mond kwam. Als een aapje klemde ze zich aan hem vast, haar benen om zijn middel geslagen. Boven het geluid van de stationair draaiende motor uit klonk het hoesten van het kind over het water.

DEEL EEN

I

EEN ONNOZEL JONG DING

Het was voorjaar en vroegtijdig warm. In het Oosterpark waren de magnolia's na twee weken al bijna uitgebloeid: op de takken lag nog een enkele bloemkelk, amechtig en wijd open tussen het lichtgroen blad, en de aarde onder de bomen was met witte en roze bloembladen bezaaid. De iepen stonden al vol in blad, de wind blies de dorre bloesem voor zich uit over de paden en veegde ze her en der in hopen bijeen.

Lin had zich gekleed op een warme dag. Een witte linnen broek, tweedehands gekocht, een blauw truitje met een knoopsluiting op de schouder, ook tweedehands, de mouwen aan de korte kant. Om haar middel droeg ze een riem van okergeel leer, hij was wel twee handpalmen breed en nauwsluitend. Haar voeten had ze in open schoenen met hakken gewrongen, de van de vorige zomer nog vastgegespte riempjes met een ongeduldig gekreun over haar hielen trekkend.

Ongewild had ze die dag alles wat haar gestalte opvallend maakte met haar kleding geaccentueerd: haar hoge taille en naar verhouding korte bovenlijf (ze leek hoog op de benen te staan), de breedheid van haar schouders en door die te korte mouwen haar handen. Haar donkerblonde haar, een hele vracht, had ze met een kleurige doek verstrengeld en op haar achterhoofd opgestoken. Aan deze haardracht twijfelde ze: voorbarig was het, zo vroeg in het voorjaar, overdreven. Ze wilde stilstaan om de doek eruit te trekken, maar daar had ze geen tijd voor.

Het kadaver lag er nog.

Voorovergebogen stond ze onder de struiken te kijken. Met stijf

gestrekte pootjes lag daar een magere kat, al twee dagen. Ze wachtte tot er niemand meer zou zijn die haar kon zien. Maar steeds waren er mensen in aantocht op de brede laan.

Opeens zat ze op haar hurken onder de struiken.

Als kind had ze iets met begraven gehad. In de moestuin, aan de voet van de bomen, begroef ze haar speelgoed, om het later, als ze het te veel miste, weer op te delven en te koesteren. Vogelveren en bloemen begroef ze, een dode veldmuis op een bed van grassprieten. Het wond haar op: iets in de grond stoppen en onder de aarde zien verdwijnen. Die aan niemand bekende plek waar iets begraven lag, een plek waar je naar toe kon gaan. Soms had ze op het erf wel vijf plaatsen gemarkeerd met grafstokjes.

Nu zat ze hier, onder een struik in het Oosterpark, volgroeid, met dijen die ze te dik vond – een zee van ervaring was ze sinds haar kindertijd overgestoken. Ze haalde een schepje uit haar tas. Ze zat stil en voelde haar verdriet, maar genoot ook van het ongewone. Op de ogen van de kat zaten blauwe vliegen, grote metalig blauwe vliegen, aasvliegen moesten het zijn. Waar kwamen ze vandaan, hoe hadden ze de ogen van deze kat weten te vinden?

Ze vergat haar dijen.

Haastig, afgewend van het pad, groef ze een langwerpige kuil. Het zweet stond op haar voorhoofd. In de verte dreunde het verkeer. Kiezels krasten langs het schepje. Betekende het iets dat ze nu hier zat en een graf groef voor een zwerfkat? Ze had het gevoel dat het niet zomaar gebeurde. Was het haar verdriet om Marcus dat ze begroef? Was hij – ze verstarde – aan die troep bezweken en werd hij *vandaag* ergens begraven?

Zo is het bijgeloof van de ongelukkigen.

Toen de kuil groot genoeg leek, schoof ze de kat er met het schepje in. Hij rolde om, kwam verkeerd terecht: op zijn rug, zijn kopje achterover. Ze prutste net zolang tot hij op zijn zij lag, voor haar gevoel de enige houding waarin een kat waardig begraven kon worden. Een mens op zijn rug, een kat op zijn zij. Nadat ze de kuil had dichtgegooid, bleef ze nog even bij het graf zitten en rook de zoete voorjaarsgeuren, heviger.

In de tram liep ze naar de voorste wagon en ging rechts voorin zitten. Elke ochtend probeerde ze dezelfde plaats te krijgen, schuin achter de bestuurder. De tram reed langs Artis, waar ze achter de hekken de roze-witte wolk van de flamingo's kon zien. Maar ze keek niet. Ze dacht aan de kat, die daar nu lag, onder de grond, zijn graf gemarkeerd met een takje.

Toen de tram de Amstel overstak, herinnerde ze zich een droom van die nacht. Ze was in de trainingszaal. Janosz stond aan de ene kant van de tafel, zij aan de andere, en hij nam haar backhand onder vuur. In een snelle, monotone cadans ging het balletje heen en weer over het net. Steeds dezelfde beweging maakte ze. Om haar heupen droeg ze een gordel met kleine zakjes zand. Zweetdruppels gleden uit haar wenkbrauwen en verblindden haar. Haar benen waren loodzwaar. Ze had geen tijd om de hand waarin ze haar batje hield af te vegen aan haar broek. De stem van Janosz, zijn sarcastische stem, schalde door de zaal. Ze wilde het zo graag goed doen, maar ze kon het tempo niet meer volhouden. Alles gaf ze om het goed te doen, om hem tevreden te stellen, maar ze kon het niet volhouden. Steeds diezelfde beweging. Haar weerstand brak en ze begon te huilen, het ergste dat haar in zijn bijzijn kon overkomen.

De tram reed door de binnenstad. Op het Rokin, ergens tussen de kunsthandels, stond het statige pand van de juweliersfirma waar haar moeder werkte. Toen het in zicht kwam, wendde Lin zich af. Op het Damrak wipte ze uit de tram en liep door een steeg naar de Nieuwendijk. De straat lag in de schaduw, de meeste winkels waren nog gesloten. Als eerste arriveerde ze bij de Star Shop. Terwijl ze wachtte herschikte ze de brede riem, trok hem omlaag over haar heupen. Ze dacht weer aan de kat, aan het begraven, en die lap in haar haren terwijl het pas april was. Toen verscheen Chadia, de Marokkaanse met de glanzende hertenogen, die al van ver naar haar glimlachte, en niet veel later Yvonne Wijnberg.

Sinds een halfjaar was dit haar bazin, een voluptueuze blonde vrouw van in de veertig. Ze had grote borsten, die ze graag liet zien in een laag uitgesneden blouse. Ze was goed van de tongriem gesneden en een uitstekende verkoopster: ze wist een klant in één oogop-

slag te taxeren, pakte feilloos de juiste maat uit het rek en meestal ook meteen datgene wat hem goed stond. Aan haar meisjes legde ze uit dat een klant gemakkelijker beslist en koopt als hij meteen iets aantrekt dat hem bevalt en niet tien keer hoeft te passen. 'Oefen je eigen daar nou in,' zei ze met haar plat-Amsterdamse accent.

Op hoge hakken kwam ze aanlopen, haar benen in een strakke broek. Lin werd er, als altijd, verlegen van en durfde haar niet aan te kijken. Nog onder het lopen wierp Yvonne haar eerste sigaret van die dag op straat, plette hem onder haar voet en begon in haar tas te graaien.

'Dat belooft weer wat vandaag, meiden. Jezus! Ik loop nou al te zweten!' Ze hurkte moeizaam om het hangslot van het rolluik te openen en kwam steunend overeind. 'Zo, dat was weer m'n ochtendgymnastiek.' Ze opende een klepje in de muur en stak er een sleutel in: ratelend gleed het rolluik omhoog.

Er verschenen twee ouderwets hoge etalageruiten met een ronding in het glas en een portiek in het midden. Nadat de winkeldeur was geopend, kwam een geur van leer hun tegemoet: in de Star Shop werden leren jacks en broeken verkocht. Met vereende kracht werden twee zware rekken naar buiten geduwd en aan weerszijden van de etalages opgesteld. Yvonne Wijnberg boog zich over de kassa. Chadia hing met een lange stok jacks aan de haken boven de winkelpui. Lin liep door het magazijn naar het kantoortje en startte de computer.

Na het sollicitatiegesprek was ze met Yvonne Wijnberg vanuit dat kantoortje naar de winkel gelopen en in het magazijn had Yvonne zacht, haast liefkozend, een hand op haar rug gelegd en gezegd: 'Nou wijfie, denk er nog maar es over, ik doe dat ook.' Die hand op haar onderrug, daar was ze voor bezweken, ook al zou ze het zichzelf nooit willen bekennen. Ze had de baan genomen, voor ten minste een jaar. Yvonne bleef het doen: een mollige hand op haar rug leggen, vlak boven haar billen. Bij de kassa, waar het nauw was, wrong Yvonne zich achter haar langs en legde haar handen op haar heupen, met haar borsten schampte ze langs haar rug. Dat waren aangename momenten. Er waren dagen waarop ze ernaar hunkerde, die gemak-

kelijke en vertrouwelijke aanraking van dat weelderige lichaam. Soms had ze het gevoel dat ze Yvonne wilde kussen, of dat Yvonne haar wilde kussen – altijd in het magazijn. Wijfie. Ze was het blijven zeggen. Hé wijfie, hoe is het nou allemaal? Lin moest erom lachen, ze werd er warm en vrolijk van, even degene die ze zou willen zijn.

Binnen een paar maanden deed ze de hele administratie van de Star Shop en ook nog eens de bestellingen, al het getelefoneer en gedoe met leveranciers, terwijl haar salaris niet hoger was dan dat van Chadia, die soms uren geeuwend in de winkel rondhing. Yvonne Wijnberg gebruikte haar. Half en half wist ze het wel. Yvonne was werkelijk op haar gesteld, maar ze paaide haar ook, handig, gebruik makend van iets dat ze nodig had. Ja, ze besefte het eigenlijk wel, maar ze kon zich er niet aan onttrekken. In zekere zin was het ook een zoete kwelling om aan Yvonnes macht onderworpen te zijn. En leerde ze niet ontzaglijk veel van deze wereldwijze vrouw?

Ze hield ook van leer. Nog elke ochtend genoot ze van de geur die haar uit de winkel tegemoet kwam, de geur die opsteeg uit de dozen die ze openmaakte in het magazijn. Runderleer, varkensleer, geitenleer, hertenleer – elke leersoort had zijn eigen geur, maar alle geuren waren even bedwelmend. En in het leer zaten ritsen. Ze liet haar vingertoppen erlangs glijden. Ah, de tandjes van een nieuwe rits! Rafelig scherp waren ze nog, zodat het vlees van haar vingertoppen erachter bleef haken.

Die avond zat ze met twee vriendinnen in een café bij het Oosterpark. Ze had hen leren kennen in de tijd dat ze vliegtuigen schoonmaakte op Schiphol. De een was net gaan werken bij een krant, de ander studeerde aan een kunstacademie. Ze zaten aan een tafeltje bij het raam, dat omhooggeschoven was. Het was nog steeds warm. In het park werd gevoetbald door donkere jongens, die loom en behendig hun schijnbewegingen demonstreerden, hardlopers draafden er hun rondjes met steeds grotere zweetplekken in hun shirts, her en der zaten Turkse families in kringen onder een boom, achter kuierende wandelaars bleef sigarettenrook hangen in de zoele avondlucht.

Lin was ongedurig, ze moest zichzelf dwingen om te praten en was haast blij wanneer het geratel van een passerende tram het spreken even onmogelijk maakte. Ze wilde naar het park. Om het graf van de kat te zien onder de struiken. De plek trok haar, die ene plek waarvan niemand wist. En ze wilde er rondlopen, langzaam, loom.

Onderwijl dacht ze aan Marcus. Ze had hem twee jaar niet gezien en wist niet waar hij uithing. De laatste dagen was hij weer onophoudelijk in haar gedachten. Op straat herkende ze zijn schuwe gezicht in dat van anderen. Ze dacht aan de voettocht door Spanje, hun gelukkigste tijd, en herinnerde zich plekken waar ze geslapen hadden: bij een beek die in de donkere nacht met oplichtend schuim over de rotsen sprong, bij een vuur op een strand, onder een vijgenboom die met zijn takken als een tent van bladeren om hen heen stond. Slaapkop Marcus. Hij werd langzaam wakker en had er zo'n hekel aan om opgejut te worden. Nu, in het café, zag ze hem ineens weer naakt aan een boomtak hangen en zich optrekken aan zijn gespierde armen.

Om een uur of tien hield ze het niet meer uit. Maar door nu al weg te gaan zou ze de anderen teleurstellen. Achter in het café daalde ze langs een wenteltrap af in een lage ruimte met sigarettenautomaat, telefoon en opgestapelde kratten. Gretig nam ze de morsigheid in zich op. Het speet haar dat er geen nauwe gangen en uitgesleten traptreden waren die naar elders voerden, naar overwelfde kelders, een tuin in een andere tijd.

In het toilet waste ze haar kleverige handen. Ze wierp een blik op haar voeten die nu enigszins gezwollen door de bandjes van haar schoenen werden omkneld. Er zaten barstjes in het eelt van haar hielen, zag ze, en haar voorvoet vond ze, zoals altijd, te breed. Over de linnen broek was ze tevreden. Hij zat lekker en sloot goed om haar heupen, zodat ze er mooi in afgetekend stonden. Ze draaide haar bovenlijf om te zien (ze wist het al, ze had het al tien keer gezien) dat de stof mooi over haar billen viel. Aan het truitje ergerde ze zich. De kleur was goed, de knoopsluiting op haar schouder ook. Maar waarom had ze voor de zoveelste keer iets gekocht dat te krap zat? Haar schouders waren te breed. Het ergst vond ze het lichte puilen van haar ogen.